

Täysistunto

Tiistai 25.5.2021 klo 14.04—18.02

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työturvallisuuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 80/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Pekonen.

Keskustelu

14.41 **Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työturvallisuuslakia. Muutokset olisivat kahtalaisia: toinen koskee työajan ulkopuolista työhön liittyvää matkustamista osana vaarojen arviointia ja toinen yötyötä.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt julkaisivat 11.6.2019 sopimuksen vuoden 2017 eläkeuudistuksen jatkoneuvotteluihin liittyvistä asioista. Sopimukseen sisältyy järjestöjen ehdotuksia valtiovallalle säädösmuutosten tekemisestä. Työturvallisuuslakia koskevalla esityksellä on tarkoitus toteuttaa näitä järjestöjen ehdotuksia. Työnantajan velvollisuutta työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin tarkennettaisiin ja selkeytettäisiin säättämällä työajan ulkopuolella tapahtuva työhön liittyvä matkustaminen nimenomaisesti vaarojen arvioinnissa huomioon otettavaksi. Yötyötä koskeva muutos koskee tilanteita, joissa yksittäisen työntekijän työtehtävien vaihto tai siirtyminen päivätyöhön ei ole mahdollista huolimatta työntekijän terveydelle yötyöstä aiheutuvasta vaarasta. Työnantajalle säädettäisiin velvollisuus selvittää, millä muilla toimenpiteillä työn kuormitustekijöitä voidaan näissä tilanteissa vähentää. Yötyötä tekevälle työntekijälle säädettäisiin myös oikeus saada työnantajalta selvitys seikoista, joiden vuoksi työtehtävien vaihtaminen tai siirtyminen päivätyöhön ei ole mahdollista.

Ehdotus koskee isoa määrää työntekijöitä ja työnantajia. Vuonna 2018 kotimaassa tehtiin 3,5 miljoonaa yöpymisen sisältänyttä työmatkaa. Ulkomaille tehtiin 2,1 miljoonaa työ- ja kokousmatkaa, joiden aikana yövyttiin kohdemaassa. Kotimaassa tehtiin 3,5 miljoonaa yöpymisen sisältänyttä työmatkaa ja 3,9 miljoonaa päivätyömatkaa. Yötyössä taas työskentelee päätyössään 378 000 työllistä eli noin 15 prosenttia palkansaajista.

Esityksen tavoitteena on vähentää työajan ulkopuolella tapahtuvasta matkustamisesta ja yötyöstä työntekijöille aiheutuvaa haitallista kuormitusta ja terveydellisiä haittoja. Työhön liittyvällä matkustamisella on sekä fyysinen että psyykkinen ulottuvuus. Esityksen tavoitteena on vähentää niitä työntekijän terveydelle aiheutuvia haittoja, jotka ovat seurausta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2021 vp

työajan ulkopuolella tapahtuvan matkustamisen aiheuttamasta sidonnaisuudesta työhön. Työturvallisuuslain 10 §:n vaarojen arviointia koskeva muutos täsmentää ja selkiyttää säännöksen soveltamista nykytilaan verrattuna. Yötyötä koskevien muutosten tavoitteena on parantaa yötyötä tekevien työntekijöiden mahdollisuuksia terveytensä puolesta työskennellä pidempään työkykyisenä, lisätä työssäjaksamista ja pysyä työmarkkinoiden käytettävissä sekä ehkäistä yötyöstä työntekijöille aiheutuvaa terveysvaaraa.

Ehdotettu muutos ohjaa entistä painokkaammin työnantajia tekemään ennaltaehkäisevästi kattavaa ja järjestelmällistä vaarojen selvittämistä ja arviointia ja ottamaan huomioon työntekijän henkilökohtaisia edellytyksiä, mikä on säännösten tarkoituksena nykyisinkin. Nyt ehdotetuissa muutoksissa keskiössä on työajan ulkopuolella tapahtuvasta matkustamisesta ja yötyöstä aiheutuvien vaarojen tunnistaminen ja arviointi, terveydellisten haittojen ennaltaehkäisy, eivätkä niinkään toimenpiteet työntekijän jo kuormituttua terveyttään vaarantavalla tavalla.

Esitys on käsitelty ja hyväksytty kolmikantaisessa työturvallisuussäännöksiä valmisteleavassa neuvottelukunnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinonen.

14.45 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos sosiaali- ja terveysministeri Pekoselle tästä esittelystä työturvallisuuslain kohdasta, jolla siis tarkennetaan työajan ulkopuolella tapahtuvaa työhön liittyvää matkustamista ja sitten tätä yötyökysymystä.

Olisin tähän keskusteluun halunnut tuoda yhden asian, joka koronapandemian aikana on noussut aika usein esille, ja se liittyy työturvallisuuteen kasvavan etätyön osalta. Kysyisin: minkä verran teillä, arvoisa ministeri Pekonen, sosiaali- ja terveysministeriössä on käyty keskustelua tästä työturvallisuusasiasta etätyön osalta? Siellä on tietysti mahdollisuus, että tapahtuu työtapaturmia, mutta aika paljon tulee myös palautetta siitä, että eivät ne työolosuhteet olekaan sellaisia kuin niissä toimistoissa, joissa jo ergonomiaa ja muuta on pystytty ottamaan huomioon. Osa yrityksistä ja työntekijöistä on ollut tässä valveutuneita ja laittanut omia kotitoimistoja tai työnteon paikkoja kodeissa kuntoon, mutta aika monen kohdalla se ei ole edes mahdollista ihan tilojenkin näkökulmasta, vaan työtä tehdään keittiönpöydän ääressä tai jonkin vanhan koulupöydän tai työpöydän ääressä muuten, ja silloin tietysti nämä kysymykset tulevat huonosti huomioon otetuiksi. Eli minkälaista keskustelua, sosiaali- ja terveysministeri Pekonen, te olette käynyt tästä tai oletteko, ja onko teille tullut samaa palautetta, että esimerkiksi hartiakivut, selkäkivut ja tämäntyyppiset ovat lisääntyneet etätyön myötä, mutta myös sitten erilaiset työtapaturmat, jotka tapahtuvat kodissa, ja miten työturvallisuuslaki ja yleensäkin lainsäädäntö näihin tilanteisiin sitten suhtautuu?

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ari Koponen.

14.47 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Tosiaan noin 15 prosenttia suomalaisista työskentelee säännöllisesti öisin. Vaikka yötyötä sisältävän vuorotyön terveysriskit ovat yksilötasolla verrattain pieniä, niin altistuneiden suuri määrä ja vuorotyöhön liittyvien sairauksien moninaisuus tekevät yötyöstä yhden merkittävän terveysriskimme. Yötyötä koskevien muutosten tavoitteena on parantaa yötyötä tekevien työntekijöiden mahdollisuuksia terveytensä puolesta työskennellä pidempään työkykyisenä ja ehkäistä yötyöstä aiheutuvia terveyshaittoja. Työympäristön riskitekijöiden ja yötyön kuormittavuuden tunnistami-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2021 vp

nen on tietysti kannatettava tavoite, mutta on mielestäni perusteltua kiinnittää huomiota myös siihen, millaisia hallinnollisia kustannuksia esityksestä seuraa ja ovatko ne suhteessa saavutettuihin hyötyihin.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehto.

14.49 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Työympäristön riskitekijöiden sekä yötyön kuormittavuuden tunnistaminen on kannatettava tavoite. Meillä on, niin kuin ministerikin totesi, lähes 400 000 työntekijää, jotka tekevät säännöllistä yötyötä. Ajatellaan, että se on terveysriski heille, mutta se on riski myös kanssakulkijoille. Tiedetään, että kaikki eivät sovellu yötyöhön ja kun on väsyneenä aamulla kotimatalla, niin se on riski liikenteessä myös muille, ja kun seuraavana yönä voi olla myös sitten väsynyt, niin se on riski työturvallisuudelle työtovereita kohtaan.

Sama koskee päivätyötä tekeviä, jotka tekevät paljon reissuhommia, joutuvat liikkumaan, kiertämään Suomea. Useasti se liikkuminen aamuyöstä ja illasta myöhään, kun sinne työpaikalle mennään päiväksi hommiin, on kanssa iso riski liikenteessä. Tiedän kokemuksesta, että kun aamulla lähdetään ennen seitsemää keikalle, tehdään täysi päivä ilta-kymmeneen, -yhteentoista ja seuraavana aamuna aikaisin mennään taas samalle työpisteelle, siellä tehdään pitkä päivä ja yöllä pitäisi lähteä ajamaan vielä kotia päin satoja kilometrejä, niin että aamulla pystyy lähtemään seuraavalle keikkapaikalle, niin tämä on todella iso riski liikenteelle, kun sitten väsyneenä ajetaan ja työnantaja kannustaa tekemään paljon töitä ja menemään, että saadaan asiat hoidettua. Tähän täytyy kiinnittää huomiota, koska se ei ole pelkästään tälle itse työntekijälle riski, vaan se on riski myös sille työyhteisölle ja liikenteessä liikkuville.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Taimela.

14.50 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Minä itse totean tähän ihan alkuun sen, että tämä esitys on jälleen yksi osoitus siitä, miten kolmikantainen sopiminen toimii. Sopimusjärjestelmä on suomalainen vahvuus, ja yritykset sen romuttamiseksi ovat hyvin lyhytnäköisiä ja harkitsemattomia — valitettavasti aina välillä niitäkin vain näkee. Työmarkkinoiden osapuolien esitysten pohjalta tuodaan parannuksia työturvallisuuteen ja sitä kautta työntekijöiden hyvinvointiin, ja hyvinvoiva työntekijä on myös yritykselle se paras valttikortti.

Niin kuin tässä on käynyt jo ilmi, esityksessä tarkennetaan ja selkiytetään säädöksiä, jotka koskevat työnantajan velvollisuuksia selvittää työn vaaroja siltä osin, että myös työajan ulkopuolella tapahtuva työhön liittyvä matkustaminen otetaan huomioon. Lisäksi työnantajalle säädetään velvollisuus selvittää, millä toimenpiteellä työn kuormitustekijöitä voidaan vähentää niissä tilanteissa, joissa yötyötä tekevän työntekijän työtehtävien vaihtaminen tai siirtyminen päivätyöhön ei sitten mitenkään ole mahdollista. Pähkinäkuoressa esityksellä tavoitellaan siis sitä, että yötyötä tekevät voisivat terveytensä puolesta työskennellä pidempään työkykyisinä ja pysyä työmarkkinoiden käytettävissä pidempään, sekä ehkäistään toisaalta yötyöstä aiheutuvaa terveysvaaraa.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvin lyhyesti ja ytimekkäästi: tämä esitys on äärettömän hyvä, ja sen tavoitteet ovat kaiken kaikkiaan äärettömän kannatettavia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sarkkinen.

14.52 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Työsuojelun kehittäminen vastaamaan kulloisiakin työelämäolosuhteita ja riskejä on erittäin tärkeää, ja nämä esitetyt muutokset työturvallisuuslakiin vaikuttavat perustelluilta. Muutoksen tavoitteena on vähentää yötyöhön ja työhön liittyvään matkustamiseen liittyviä riskejä.

Arvoisa puhemies! Näkisin, että tässä ajassa erityisen tärkeitä työsuojelun kehittämis-kohteita olisivat lisäksi työn henkiseen kuormitukseen sekä etätyöhön liittyvät riskit, mistä tässä aiemminkin oli jo puhetta.

Mielenterveysongelmat ovat suurin ennen aikaisten eläköitymisten syy, ja taustalla on tietysti monenlaisia syitä mutta myös työelämän henkiseen kuormitukseen liittyviä asioita. Mielenterveysongelmien kohdalla meidän on kiinnitettävä huomiota hoitamisen lisäksi myös ongelmien taustoihin ja niihin juurisyihin ja mielenterveyden ja työhyvinvoinnin vahvistamiseen, jotta me saamme pysyvästi käännettyä nämä mielenterveysperusteiset työkyvyttömyyseläköitymiset laskusuuntaan.

Arvoisa puhemies! Etätyö on lisääntynyt koronan myötä räjähdysmäisesti, ja siihen liittyy paljon hyviä ja myös työhyvinvointia vahvistavia puolia mutta myös työturvallisuusriskejä, liittyen esimerkiksi ergonomiaan, esimiestyön ja työyhteisön tuen puutteisiin sekä työn ja vapaa-ajan rajan liudentumiseen. Ja näkisin kyllä perusteltuna sen, että näitä uusia työelämän muutokseen liittyviä näkökulmia otettaisiin entistä voimakkaammin esille siten, kun työsuojelua ja työsuojelulainsäädäntöä jatkossa jatkokehitetään yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

14.54 Kim Berg sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Tässähän tosiaan on kyse, niin kuin on käynyt ilmi, työmarkkinaosapuolten esitykseen perustuvasta lakiesityksestä, ja sillä lailla itsekin olen sitä mieltä, että erittäin kannatettava esitys. Kaikki tiedetään se, että yötyöllä on omat kuormitustekijänsä, ja siitä syystä tällaisen lainsäädännön edistäminen on ehdottomasti kannatettavaa.

Yksi asia, mihinkä itse kiinnitin huomiota tässä, oli se, että kun tässä työntekijälle säädetään oikeus pyynnöstä saada työnantajalta selvitys seikoista, joiden vuoksi työtehtävien vaihtaminen tai siirtyminen päivätyöhön ei ole mahdollista, niin tässä kohtaa ei kirjattu sitä muutoseikkaa, riittääkö suullinen selvitys vai pitääkö olla kirjallinen selvitys. Itse vain tiedän omasta kokemuksestani toistakymmentä vuotta pääluottamusmiehenä toimittuani, että aina sellaisissa tilanteissa, missä se selvitys annetaan suullisesti ja mahdollisesti tämä työntekijä haluaa sen asian esimerkiksi riitauttaa ja viedä eteenpäin, niin se on aina hankalampi tilanne silloin, kun tätä selvitystä ei ole annettu kirjallisesti.

Mutta koska tässä nyt on kyse tosiaan työmarkkinaosapuolten esityksestä ja olen ymmärtänyt, että tämä oli jonkinlainen kompromissi, jotta tämä tärkeä asia saatiin vietyä eteenpäin, niin ymmärrän tämän pointin, varsinkin kun taustallahan tässä on nyt kuitenkin se, että mikäli työntekijä ei ole tyytyväinen tähän selvitykseen ja työntekijä haluaa asian riitauttaa, siinä vaiheessa ollaan yhteydessä aluevalvontaviranomaiseen, joka on yhteydessä työnantajaan ja pyytää siinä vaiheessa kuitenkin kirjallisesti tämän selvityksen työnantajalta. Tämä on hyvä tuoda esille, että se kirjallinen selvitysvastuu jossain vaiheessa tulee. Omasta mielestäni olisi ollut kaikista parasta, että selvitys olisi ollut kirjallinen heti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2021 vp

alusta lähtien, mikä olisi mahdollisesti helpottanut näitä riitauttamistilanteita — tosin en nyt tiedä, kuinka paljon niitä riitauttamistilanteita tulee, toivottavasti ei paljoakaan. Mutta tämän halusin tuoda esille tässä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Pekonen.

14.56 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Ja kiitos edustajille erittäin hyvistä kysymyksistä ja kommentteista.

Tosiaan tässä keskustelussa kävi hyvin ilmi se, että työelämä todellakin muuttuu ja työn tekemisen muodot muuttuvat. Etätyö on tullut, uskallan sanoa, jäädäkseen osaksi suomalaista työelämää. Reilu vuosi sitten Suomessa otettiin uskomaton harppaus sekä digiloikan osalta kuin sitten luottamuksenkin suhteen, kun yli miljoona suomalaista siirtyi etätöihin koronapandemian alkuvaiheessa. Tosiaan tässä edustaja Heinonen käytti etätyöstä hyvän puheenvuoron, jossa toi esiin niitä pulmia ja huolia, joita etätyön tekemiseen liittyy, mutta etätyössä on ollut myös positiivista vaikutusta, jota edustaja Sarkkinen toi tässä omassa puheenvuorossaan esille.

Edustaja Heinosenlehtiselle olisin vastannut, että Työterveyslaitos on seurannut ja seuraa edelleenkin systemaattisesti etätyön vaikutuksia työntekijöiden hyvinvointiin, ja jo tässä vaiheessa on tosiaan tunnustettu tiettyjä riskitekijöitä, joiden osalta on syytä selvittää mahdollisia muutostarpeita niin työpaikkojen toimintatapojen kuin lainsäädännönkin suhteen, ja tulen vielä ministerikauteni aikana kutsumaan työmarkkinaosapuolet keskustelemaan näistä mahdollisista muutostarpeista.

Edustaja Koponen otti esiin tässä hallinnolliset kustannukset: tuleeko esitys lisäämään niitä. Tosiaan ehkä hyvä vielä kerrata, että tämä nyt annettu esitys tai esitykset on valmisteltu yhdessä kolmikantaisesti, ja siten myös työnantajapuoli on nämä esitykset hyväksynyt, ja valmistelussa ei ole tullut esiin mitään sellaista seikkaa, että yrityksille aiheutuisi uudistuksista kohtuutonta hallinnollista taakkaa. Tämä on erittäin tärkeä saada eteenpäin, ja niin kuin tiedetään, tällä oli näitä ennaltaehkäiseviä merkityksiä.

Edustaja Lehto piti mielestäni hyvän puheenvuoron ja tarpeellisen puheenvuoron, ja edustaja Lehdon kuvaamassa tilanteessa, uskallan sanoa, ehkä työnantaja ei ole ottanut vakavasti työturvallisuuslain mukaista riskinarviointia ja velvoitetta järjestää töitä turvallisesti ja terveellisesti. Mielestäni edustaja Lehto on aivan oikeassa siinä, että tuollainen toimintatapa on paitsi epäterveellinen myös jopa turvallisuusriski. Tähän on syytä kiinnittää huomiota.

Kiitos hyvästä keskustelusta minun puolestani.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.